

Yttrande
2016-02-25

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Ds 2015:58 Reformerade stöd till barn och vuxna med funktionsnedsättning

Sammanfattning

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDUF) välkomnar en **centraliserad samordning** av handläggningen som framgår av utredningens förslag om merkostnads- och omvårdnadsbidrag, med förbehåll att funktionshinderorganisationerna och professionella aktörer som exempel Yrkesföreningen för döva och hörselskadade, dövpsykiatrin, arbetsförmedlingen för döva får vara med och utvärdera konsekvenserna av ett sådant system.

De döva och hörselskadade som förbjöds använda teckenspråk i skolan fram till 1981 har i många fall drabbats av en språklig deprivation som sedan följt genom livet vilket i varierande grad påverkar läsförståelse eller uppfattning av situationer i kontakt med myndigheter och andra samhällsfunktioner. Det finns även grupper som av olika anledningar fått svenskt teckenspråk sent i livet. Det handlar exempelvis om barn som inte fått teckenspråk hemma, om döva nyanlända som inte fått teckenspråk i sitt hemland och barn som placerats i hörande miljöer trots att de hörseltekniska hjälpmedlen inte ger fungerande kommunikation.

Idag är systemet långt ifrån rättssäkert då handläggarna inte har kunskap i hur situationen ser ut för döva i Sverige samt att det saknas kunskap om teckenspråk, hur man använder tolk, dövkultur, hur man bemöter teckenspråkiga döva samt döva med fler diagnoser. Vi ser också att beslut blir olika beroende på var man bor.

Döva och hörselskadade som har teckenspråk som första språk har merkostnader och mertid i sin vardag. Alla döva har inte tillgång till bildtelefon på sin arbetsplats eller i hemmet vilket medför mertid. Mertid är exempelvis den tid som teckenspråkiga döva och hörselskadade behöver lägga på att hitta samhällsinformation som inte finns tillgänglig på teckenspråk. Om informationen inte finns på teckenspråk måste många döva få hjälp av kurator, dövteam eller liknande för att tolka skrivelser från till exempel myndigheter eller hur man fyller i blanketter m.m. Mertid kan också vara att beställa till tolk till varje möte med hörande samhället och sedan vänta på att få besked om tolk erhålles är ett exempel på mertid. Det kan handla om att boka tolk och åka till ett möte som man som hörande kan utföra med ett enkelt telefonsamtal.

För en stor del av dem är handikappersättningen en kompensation för merbesvär, som utebliven tolk, ofullständiga tekniska hjälpmedel, ha råd att delta i det sociala livet i teckenspråksmiljö som medlemsavgift till döv föreningen som för många döva är en

säkerhetsventil som kompenserar det samhället inte kan tillföra döva medborgare som social samvaro och kunskapsinhämtande. För många handlar det också om att bryta isolering och utanförskap.

Handikappersättningen fungerar som ett merkostnadsstöd där samhället har brustit i sitt stöd och genom ogenomtänkta regelverk skapat hinder istället för möjligheter för dessa personer. Samhällets hinder och brister hindrar teckenspråkiga döva och hörselskadade från att arbeta i den utsträckning de faktiskt kan och skapar merkostnader både för stat och individ.

Hantering och beslut om vårdbidraget idag är problematiskt då det till stor del beror på var man bor och handläggarnas kunskap som t.ex. att barn som använder cochlea implantat (som är ett tekniskt hjälpmedel likt en hörapparat) är döva. Tyvärr har många föräldrar fått avslag på ansökan om vårdbidrag då det finns handläggare som tror att cochlea implantat gör barnen till hörande. Ett annat exempel är att föräldrar med döva barn har merkostnader i form av resor till olika former av teckenspråkiga aktiviteter som ofta inte finns där man bor.

Det uppstår också merkostnader i habilitering, tid för att lära sig teckenspråk och språkutveckling för både barnen och deras anhöriga. För att barnen ska få ett fungerande liv krävs det att barnen och deras anhöriga får rätt till teckenspråk. Bidraget betyder ofta en möjlighet att ge barnen en bra start i livet och skapar grunden till barns rätt till teckenspråk tidigt och genom livet.

SDR och SDUF betonar att förutsättningen för en rättssäker bedömning i samtliga ersättningar och stöd som nämns i denna utredning är att handläggningen måste ske med en säker kommunikation och med professionellt stöd vid behov. Förmågan att tala för sin sak eller förstå sin egen situation är varierande hos döva och hörselskadade. SDR och SDUF framhåller att konsekvenserna och handläggning kring dessa personers rätt till merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag måste beaktas och analyseras så det blir rättssäkra beslut vid en central hantering.

Synpunkter på vissa delar i utredningen

I "En mer centraliserad handläggning i Försäkringskassan 1.3.9" bedömer arbetsgruppen att man bör centralisera handläggningen av dessa bidrag för att upprätthålla hög och jämn kunskapsnivå i komplexa frågor.

SDR och SDUF tillstyrker detta men då krävs det att funktionshinderorganisationerna och professionella aktörer för döva skall vara med i detta arbete så att den kunskap som skall implementeras hos Försäkringskassans handläggare blir kvalitetssäkrad och mer rättssäker.

"Konsekvenser för statliga myndigheter 1.4.4" förenklade och tydligare regelverk skall till och man tänker lämna uppdrag till Konsumentverket att utarbeta ett nationellt stödande material kring vad som är att betrakta som normal kostnad, som någon slags vägledning.

Här menar SDR och SDUF att det också är viktigt att Konsumentverket diskuterar kostnaderna med funktionshinderorganisationerna och professionella aktörer för döva då det är specifikt för varje individ och funktionsnedsättning vilka behov man har. Detta är viktigt ur

rättssäkerhetsaspekt. Att SDR och SDUF får lämna synpunkter och ha en dialog med Konsumentverket är ett krav om en generell vägledning skall bli hållbar för vår målgrupp. Vi vidhåller också att om en generell vägledning som ska underlätta handläggningen skall tas fram på central nivå skall vara övergripande, ska det vid varje bedömning ges utrymme för individuella bedömningar.

Konsekvenser av förslagets delar

SDR och SDUF anser att konsekvenserna i förslagets olika delar inte är tillräckligt utredda för vår målgrupp teckenspråkiga döva och hörselskadade. En viktig faktor är de många brister som finns i tolksystemet och så länge dessa brister inte är åtgärdades skapar systemet allvarliga konsekvenser för vår målgrupp både i vardagslivet och i arbetslivet. Systemet orsakar idag kaos med de olika betalningsansvariga vilket för att man stänger ute många teckenspråkiga till att utveckla sin kompetens och framtid och man hamnar i en beroendeställning av samhället. Det befintliga tolksystemet orsakar merkostnader på fler sätt för individen i form av inställda möten orsakade av tolkbrist, utestänger teckenspråkiga från vissa utbildningar, skapar ohälsa på grund av ett system som bidrar till strukturell diskriminering när man stängs ute från samhällets utbud på grund av hörselnormen.

Ställningstagande till förslaget

Sveriges Dövas Riksförbund och Sveriges Dövas Ungdomsförbund ser positivt på en central samordning för merkostnadsersättning samt omvårdnadsbidrag under förutsättning att konsekvenserna utreds ytterligare i samråd med funktionshinderorganisationerna och professionella aktörer som har kunskap om döva och hörselskadade teckenspråkiga personer.

SDR och SDUF tar inte ställning för eller emot något av de övriga förslag som lyfts i övrigt i promemorian utan enbart de frågor vi valt att lyfta fram i detta yttrande.

All information om båda bidragen skall vara tydlig och enkel att förstå i skrift och skall översättas till teckenspråk så att de nya systemen även når den teckenspråkiga målgruppen hos Försäkringskassan.

Hanna Sejlitz
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Riksförbund

Mia Modig
Förbundsordförande
Sveriges Dövas Ungdomsförbund